

PUBLIEK GEHEIM: KEMMELBERG

Technische fiche van de plaats

Adres: Lettingenstraat 64, 8950 Heuvelland-
Dranouter

GPS: 50°46'33.32" N
2°49'00.19" O

Bouwjaar: 1952-'56

Diepte: 15 meter

Oppervlakte basis: 30m x 30m

Oppervlakte complex: 2164m²

Specificaties: zwevend dak met dikte van 1,15m

tot 2,90m. Met koperen omhulsel om straling

tegen te houden. De bunker is niet ABC beveiligd. Dat wil zeggen dat hij niet bestand is tegen Atoom, Bacteriële of Chemische aanvallen.

Geschiedenis van de commandobunker

In het hart van de West-Vlaamse Kemmelberg ligt een van de best bewaarde geheimen van het Belgische leger verborgen. Begin jaren 50, in volle Koude Oorlog, bouwt het leger er een geheime commandobunker. Tijdens de veertig daaropvolgende jaren is de bunker strikt geheim, maar met de val van de muur in 1989, verliest hij zijn onmiddellijke militaire nut en enkele jaren later wordt hij gedeclasseerd. Bij het begin van de eeuwwisseling komt de bunker op de lijst van te verkopen militaire domeinen te staan. Gelukkig is het nooit zover gekomen.

De aanleiding en bouw

Na de Tweede Wereldoorlog komen in Duitsland de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie lijnrecht tegenover elkaar te staan. Duitsland wordt in twee gedeeld en twee grote blokken – west en oost – vormen zich. Deze zullen in de komende halve eeuw geen duimbreed toegeven aan elkaar. Meer dan eens ontsnapt de wereld op een haar na aan een nucleaire Apocalyps.

Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog gaan verschillende westerse landen samenwerken om hun collectieve veiligheid tegen een mogelijke communistische agressie uit het oosten te wapenen. In het kader van het Pact van Brussel (1948) gaan Frankrijk, Groot-Brittannië, België, Nederland en Luxemburg van start met de oprichting van een West-Europese luchtverdediging. Voor het bevel en de coördinatie van het luchtverdedigingssysteem wordt aan het begin van de jaren vijftig een commandobunker op de Kemmelberg uitgegraven. Verder komen er in België ook twee radarstations, één in Glons en één in Semmerzake. De pas opgerichte Noord Atlantische Verdrags Organisatie (voortaan Navo) integreert dit systeem halfweg jaren vijftig in een eigen luchtverdedigingssysteem, het *Nato Air Defense Ground Environment*. De commandobunker blijft ongebruikt achter.

In dezelfde periode werken de Generale Staf en de verschillende staven van het Belgische Leger vanuit de Prins Boudewijn-kazerne in Schaarbeek. Gelegen in het midden van de dichtbevolkte Brusselse agglomeratie, biedt deze kazerne in geval van een gewapend conflict geen enkele bescherming. Daarom gaat men op zoek naar een meer geschikte plaats ver achter de mogelijke frontlijn. De keuze valt al snel op de leegstaande bunker van de Kemmelberg. Vanaf 1963 voorziet de Belgische Generale Staf dit kwartier te gebruiken als commandobunker in geval van oefening, crisis of conflict. Slaapgelegenheid is er niet voorzien. In geval van actie zouden de bewoners in tenten moeten slapen en/of in hotels in de buurt. De capaciteit van de bunker is berekend op 200 man die in beurten van 8 uur de dienst uitmaken. Dat wil zeggen dat er 600 militairen (voornamelijk officieren) permanent aan het werk zijn om de bunker 24 uur op 24 uur operationeel te houden. Het 'hart' van de bunker is een centrale controlekamer, omgeven door verschillende kleinere bureaunkamertjes met vergaderzaaltjes.

Als Hoofdkwartier van de Belgische Strijdkrachten in oorlogstijd biedt de commandobunker een onderkomen aan de Generale Staf en de staven van de Land-, Lucht-, en Zeemacht, alsook aan de Medische Dienst en de Rijkswacht. Alle staven beschikken in de bunker over specifieke lokalen om hun traditionele takken te huisvesten: 1 (Personeel), 2 (Inlichtingen), 3 (Operaties), 4 (Logistiek) en telecommunicatie.

De Operatiezaal, of "Ops Room", is het kloppende hart van de bunker. Op basis van de zogenaamde *Tote-boards*, het geheel aan kaarten en borden dat de wanden bijna volledig bedekt, kunnen de stafofficieren zich in één oogopslag een beeld van de ontwikkelingen op het terrein vormen. Op die manier zijn de Staven voortdurend op de hoogte van de operationele toestand van vriend en vijand, de inzetbaarheid van de wapensystemen, de capaciteiten van de communicatiemiddelen, de logistiek, etc. Hiervoor is de communicatie met de troepen op het terrein van het grootste belang. De bunker is dan ook uitgerust met een omvangrijk en voor die tijd zeer modern systeem van interne en externe communicatie. Dit bestaat uit een automatische en een manuele telefooncentrale, een transmissiecentrum met telex (met dubbele codering: *off-* en *online* cijfering), een radiozaal, een militaire postdienst SDS (*Special Dispatch Service*), een aansluiting via ondergrondse telefoonkabels met het netwerk van de Regie voor Telegraaf en Telefoon (RTT), de kazerne van Ieper en het Straalzender Multiplex-netwerk, bemand door technici van de Belgische luchtmacht.

De bunker, die overigens niet bestand is tegen een mogelijke nucleaire aanval, stond het overgrote deel van de Koude Oorlog leeg, maar wel gebruiksklaar. Daarvoor zorgden militairen van de kazerne in Ieper. Er kwam een hek en behalve de aanduiding "Militair Domein" liet niets vermoeden wat er onder de idyllische Kimmelberg verscholen lag.

De oefeningen in de bunker: voorbereiding

Gelukkig is het tijdens de Koude Oorlog in het Westen nooit tot een echt gewapend conflict gekomen, maar zowel het Warschaupact als Navo wilde klaar zijn voor een eventuele confrontatie. Daarom werden er geregeld oefeningen gehouden waarin op basis van realistische scenario's een aanval van een zogenaamde vijand werd gesimuleerd. De dreiging met conventionele en nucleaire wapens werd

op basis van gegevens van Westerse inlichtingendiensten aan en achter het IJzeren Gordijn waarheidsgetrouw nagebootst.

Over heel Europa liep er gezamenlijk een oefening. Die oefening werd deels op papier, deels in het echt uitgevoerd. Bij een gezamenlijke Navo-oefening werd de hele werking van het systeem in gang gezet. Van het hoge noorden tot het diepe zuiden werden de Navo-lidstaten gealarmeerd, de Krijgsmacht in gereedheid gebracht, de verschillende commandobunkers bemand. Er werd een strategie afgesproken en maatregelen genomen. Alle verlopen werden ingetrokken, het luchtafweergeschut scherpgesteld. De luchtafweerafdelingen aan het IJzeren Gordijn moesten binnen de minuut kunnen vuren.

Over de troepenverdeling en strategie hadden de Navo-lidstaten duidelijke afspraken. Operationele aangelegenheden werden beslist door de Navo-top, die in tijden van conflict of crisis een militair hoofdkwartier had in de Cannerberg op de Nederlands-Belgische grens. Het hoofd van de militaire operatie is de SACEUR (Supreme Allied Commander of Europe). Elk land stond een bepaald percentage van zijn troepen af, die vrij konden worden ingezet door Navo. Daarnaast behield elk land het commando over de rest van zijn troepen, die weliswaar opereerden onder Navo-supervisie. De landen zelf stonden in voor de logistiek. Dit wil zeggen dat België vanuit de Kemmelbunker instond voor het aanleveren van troepen, materiaal, munitie, benzine, zodat Navo de troepen kon sturen en de te volgen strategie ten uitvoer kon brengen.

Een oefening werd altijd ongeveer twee jaar voorbereid vooraleer er echt tot actie werd overgegaan. Eens de oefening van start ging, ging het volgens een vrij vast stramien. Tijdens oefeningen werd er nooit rechtstreeks gesproken over de Sovjet-Unie, maar altijd over een fictieve vijand die gekenmerkt wordt door een kleur. Uiteraard had dit alles wel betrekking op het Oostblok, maar daar werd niet in die termen over gesproken. Voor de volgende uitleg baseren wij ons op recent vrijgegeven Navo-documenten die handelen over de Wintex '73-oefening (Winter Exercise 1973), waar alle Navo-lidstaten aan hebben deelgenomen. Niet het hele scenario wordt weergegeven, maar wel de grote lijnen. De vijand draagt in dit geval de kleur oranje. In de documenten spreekt men van het *Orange Block*, Navo heet *Blue*.

De dag waarop de oefening effectief begint, wordt gemarkeerd als E-day (Exercise Day). Op E-Day verzamelen de Generale Staven in hun hoofdkwartieren en bevindt Europa zich echt in een crisissituatie. Vanaf E-Day is de Kemmelbunker dus permanent bemand. Voor het tot zo'n escalatie komt, is er echter al een hele weg afgelegd:

E -28 tot E -15

Deze hele periode wordt gekenmerkt door een stijgende militaire activiteit aan de kant van het *Orange Block* met betrekking tot het innemen van aanvalsposities ten opzichte van Navo. Zo worden er verschillende duikboten gesignaleerd die vanuit de thuishavens de Atlantische oceaan binnenvaren. Ook worden er grote schepen opgemerkt die vanuit de Baltische Zee de Noordzee opvaren. Daarnaast wordt er vastgesteld dat er op maandelijkse basis een vast aantal vliegtuigen van het *Orange Block* naar Cuba vliegt. Bovendien geven enkele bronnen aan dat het *Orange Block* aan het begin staat van zeer grote oefeningen in de Sovjet Occupied Zone of Germany (SOZG).

Dat is echter nog niet alles. Er vinden kleine incidenten plaats op de Syrisch-Russische grens en boven de Middellandse Zee worden verschillende verkenningsvliegtuigen van het *Orange Block* gesignaleerd.

E -14 tot E -8

Naarmate de echte oefening nadert, wordt de situatie steeds meer kritiek. Het *Orange Block* kondigt aan dat er grote maritieme oefeningen voor de zuidwestelijke kust van Ierland worden gehouden en laat weten dat die zone niet mag worden betreden door andere mogendheden. Vanuit de Baltische Zee trekken de schepen naar deze wateren. Bovendien vertrekken extra schepen van het Russische schiereiland Kola naar de Noorse Zee.

Er is eveneens geweten dat 50% van de onderzeeërs van het *Orange Block* uitgevaren is van de thuishavens. Op E -14 starten de grootschalige oefeningen in het bezette gebied van Oost-Duitsland, oefeningen die het *Orange Block* had aangekondigd. Het lijkt erop dat het *Orange Block* defensieve oefeningen uitvoert, als voorbereiding op een aanval van *Blue Block*. Daarnaast maakt het *Orange Block* haar claim op de Turkse zeestraten hard door een massale militaire aanwezigheid in Centraal Europa. Dit leidt ertoe dat de SACEUR tegen E -10 beslist om luchtsteun te vragen in dit gebied.

Ondertussen wordt duidelijk dat er ook civiele organisaties deelnemen aan de massale oefeningen die het *Orange Block* houdt. Tegen E -8 worden alle reservisten van het *Orange Block* opgeroepen.

**NORTH ATLANTIC MILITARY COMMITTEE
COMITE MILITAIRE DE L'ATLANTIQUE NORD**

NATO SECRET

DOCUMENT DESTRUCTION MEMO. # 176 COPY NO. 125

MOM-103-71

23 November 1971

MEMORANDUM FOR THE SECRETARY GENERAL, NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION

SUBJECT: Broad Guidance and Exercise Specification for Exercise WINTER 73

IMS Control N° 0342

1. On 18 November 1971, the Military Committee approved the Broad Guidance and Exercise Specification for Exercise WINTER 73, at Enclosures 1 and 2 respectively, from a military standpoint.
2. In view of the level of participation, including NAC/DFC/EC and extensive national capital participation in certain phases of the exercise, it is requested that the NAC/DFC approve the documents at Enclosures 1 and 2 before they are forwarded to SACEUR for execution.
3. The nature of this document is such that future downgrading action cannot be determined at this time.

FOR THE MILITARY COMMITTEE:

H S Read

J.H.S. READ
Lieutenant General, UK Army
Director, International Military Staff

308.5 / 101124.73 die

E -7 tot E-Day

Hoewel de acties van *Orange Block* wereldwijd niet als onmiddellijk vijandig kunnen worden gezien, bedreigen ze wel de controle van Navo over bepaalde zeeën. Steeds meer schepen verlaten de Baltische Zee en *Orange Block* kondigt aan dat ze oefeningen zullen houden waarbij raketten worden afgevuurd. Twee onderzeeërs van de E-klasse verlaten Cuba. In de lucht worden steeds meer verkenningsvliegtuigen gespot die de troepen van *Blue* in de gaten houden.

In Noord-Europa wordt er melding gemaakt van spionageactiviteiten tegen *Blue* en *Orange Block* zet Noorwegen en Denemarken via diplomaten onder druk om Navo te verlaten. Er worden ondertussen steeds meer vluchten vanuit het *Orange Block* naar Egypte, Libië en Syrië gerapporteerd. In Algerije vinden betogingen plaats ten voordele van het *Orange Block* en het land wordt dan ook onder druk gezet om haven- en luchthavenfaciliteiten ter beschikking te stellen aan het *Orange Block*.

Joegoslavië kondigt aan dat het zich neutraal opstelt en die neutraliteit met de wapens zal verdedigen. Op E -3 wordt Joegoslavië aangevallen door *Orange Block*. Tot E-Day wordt er gevochten. *Orange Block* bezet het land, maar het gewapende verzet blijft voortduren.

De oefeningen in de bezette zone in Oost-Duitsland duren voort en tegen E-Day rukken de troepen van *Orange Block* op in westelijke richting.

De oefening begint: eerste fase (Firm Sand)

E-Day tot E +6

Dit is het ogenblik waarop de oefening echt begint. Op dit ogenblik worden de militairen opgeroepen en verzamelen de Generale Staven van de verschillende Navo-landen zich in hun respectievelijke hoofdkwartieren. In België draait het nu dus allemaal rond de Kemmelberg. Zo'n oefening duurde ongeveer een week, of iets langer. Alle documenten en zaken die nodig waren voor de oefening werden vooraf in kisten gestoken. Die werden verzegeld en onder strenge bewaking naar de bunker vervoerd.

Vanaf E-Day volgen de gebeurtenissen elkaar zeer snel op. Zowel in het militaire hoofdkwartier van Navo als door de verschillende Generale Staven van de lidstaten, moet er dan op de ontwikkelingen gereageerd worden. Een scenario van zo'n oefening is enorm lang en er zijn bijna geen documenten overgebleven. Wat hier volgt zijn evoluties uit het scenario van Wintex '73.

Troepen van *Orange Block* rukken op naar de Noorse grens in de buurt van Kirkenes. Ook verplaatsen troepen zich in de richting van de grens tussen Finland en het *Orange Block*. Er heerst een grote militaire activiteit in de havens van het *Orange Block* aan de Baltische Zee. Koopvaardijsschepen van Navo-landen worden intussen gedeeltelijk gebannen uit de wateren van *Orange Block*.

In de verschillende Navo-landen stijgt de onrust. Burgers hebben angst en betogen tegen de militaire activiteiten van *Blue*. Burgers die werken bij openbare instellingen vrezden ondertussen voor aanslagen.

Tegen E +2 worden de slapende agenten van het *Orange Block* in de Navo-landen actief. Hun taak bestaat erin om onrust te wekken in de door Navo gecontroleerde gebieden. Sabotagedaden nemen snel toe. Er wordt vooral werk gemaakt van het vernietigen van bruggen en wegen, om de mobiliteit van de troepen van *Blue* te verzwakken. Op E +4 worden verschillende bruggen over de Maas opgeblazen.

Op E +2 kondigt Navo het *Simple Alert* af. Een dag later volgt het *Nato Reinforced Alert* en op E +4 *Nato-wide General Alert*.

In de late avond van E +3 nemen de troepen van *Orange Block*, die al dagenlang oefeningen houden in het bezette gebied van Duitsland, hun gevechtsstellingen in op de grens tussen *Orange* en *Blue*.

In de vroege ochtend van E +4 valt het *Orange Block* Turkije en Griekenland binnen. Om 13 uur op E +4 start *Orange* met een massale aanval om de luchtverdediging van *Blue* te isoleren en uit te schakelen. Een uur later wordt er in heel Centraal Europa een aanval gelanceerd. De troepen concentreren zich vooral op de lijn Eisenach-Frankfurt en in de richting van Wurzburg. Ze vorderen snel.

Er worden bewijzen gevonden dat *Orange Block* voorbereidingen treft voor een chemische en biologische oorlogsvoering. Bovendien wordt getracht om het Navo luchtverdedigingssysteem te hacken. Tegen E +4 dringen troepen van het *Orange Block* Sleeswijk-Holstein. De aanval wordt ondersteund door chemische en biologische aanvallen. Op dezelfde dag landen parachutisten van *Orange* in het zuiden van Noorwegen. Deze aanval wordt gevolgd door grondtroepen. Eén dag later, op E +5, volgt er een aanval met amfibievoertuigen op Banak. De grens tussen *Orange Block* en Finland wordt bij Salta overgestoken en met amfibievoertuigen wordt er geland op Fuer en Djursland.

Diezelfde dag wordt Italië onder de voet gelopen. Hongaarse troepen vallen Oostenrijk aan. Oostenrijk vraagt onmiddellijk hulp aan Navo. Op dezelfde E +5, om 14 uur, rukt een reserveleger van *Orange* van het

oosten van Kassel op in de richting van Paderborn. *Blue* reageert met een tegenaanval, maar de linies worden doorbroken. Er wordt verwacht dat *Orange* een doorbraak zal forceren over de Rijn. Dezelfde dag valt *Orange Block* Turkije binnen langs de Oostelijke grens, na de aanval in het zuiden van een dag voordien. De grootschalige aanvallen worden gesteund vanuit de lucht en er worden ook chemische wapens ingezet.

De agressie van *Orange* bedreigt de logistieke kracht van Navo en de mogelijkheid om de troepen te bevoorraden. Er moet een drastische actie worden ondernomen. Uiteindelijk zorgt het gebruik van een gerichte nucleaire aanval ervoor dat *Orange* beslist om de troepen te herorganiseren en aan te sturen op een wapenstilstand.

De oefening gaat door: tweede fase (Broken Pledge)

E +7 tot E +9

Dit is de cooling down van de oefening. Het gaat hier puur om militaire procedures die correct moeten worden nageleefd. Het scenario van de oefening is ondertussen afgelopen. Er doen zich verder geen nieuwe ontwikkelingen voor.

De oefening eindigt: evaluatie

Deze oefening werd gehouden tussen 7 en 16 maart 1973, in het grootste geheim. Elke twee jaar werd er een grootschalige Wintex-oefening gehouden. Alle Navo-lidstaten namen er aan deel en uiteraard stond ook de Kimmelbunker in die periode in rep en roer. Boven de grond had niemand een vermoeden wat er precies aan de hand was, maar in de verschillende Europese hoofdkwartieren werd er druk gevochten – op papier althans. Natuurlijk op papier, want er werd niet echt bewogen op het terrein. De troepen op het terrein kregen de bevelen wel door, maar moesten natuurlijk niet echt ten aanval trekken. Daar waren andere oefeningen voor voorzien. Na de oefening moest iedereen in de bunker alle documenten opnieuw in de kisten steken. Er mocht niets de bunker verlaten. Die kisten werden dan vernietigd. Na de oefening werd er op verschillende niveau's geëvalueerd. Het kon iemands carrière beïnvloeden. Er werd rekening gehouden met de evaluaties. Vooral omdat er tijdens

de oefeningen duidelijk zichtbaar werd wie stressbestendig was en wie niet. Soms sippelden er twee dingen tegelijk door, waardoor een officier moest kiezen welk probleem hij eerst behandelde, etc...

Dit soort van oefeningen werd uiteraard gehouden omwille van de communicatie. Communicatie is absoluut noodzakelijk in een oorlog. Vandaar dat er geoefend werd op het doorspelen van informatie en het gericht samenwerken tussen verschillende landen in geval van een Russische aanval. Er zijn namelijk primaire targets: commandocentra, radarstations, bruggen en wegen, stations... In die volgorde werden de dingen aangevallen. Omdat dat de communicatie en mobiliteit verstoort.

Nu lijkt het voor ons onwezenlijk, maar het was toen bittere ernst. De Russen waren numeriek veel sterker dan de West-Europese landen. De grote vrees waren de Russische tanks. Het is in Europa veertig jaar lang vrede geweest. De prijs voor die vrede was een enorme angst voor oorlog. Bij een oefening moesten er in de Kimmelbunker dus beslissingen worden genomen waar mensenlevens van afhingen. De officieren namen hun taak dan ook zeer serieus. In de Kimmelbunker hing altijd een ernstige sfeer.

De oefeningen op het terrein

Uiteraard werd er op het terrein ook stevig geoefend. West-Duitsland werd na de oorlog opgedeeld in verschillende bezettingszones, maar in 1949 werden de bezettingslegers en de pas opgerichte BRD plots bondgenoten, binnen het kader van de eveneens pas opgerichte Navo. Daar tegenover stond het Warschaupact, dat werd opgericht als reactie tegen Navo. Ook België had een eigen zone, de Belgische Sector. Deze regio, die zich uitstrekte van Aken tot Brakel, Kassel (verlaten in 1970) en Arolsen staat beter bekend als de Tiende Provincie. De BSD (Belgische Strijdkrachten in Duitsland) staat bekend als een Belgische leefgemeenschap in Duitsland. Het gaat dan niet enkel over militairen, maar evengoed over familieleden, leerkrachten en burgerpersoneel. Op regelmatige basis werden er kleine of grote *Alarmoefeningen gehouden*. Op kleine basis werd er wekelijks geoefend. Andere oefeningen werden op jaarlijkse basis gehouden. Dit werd bijvoorbeeld gedaan onder de naam REFORGER (REturn of FORces to GERmany). Met deze oefeningen was het de bedoeling om zoveel mogelijk Navo-soldaten (vooral Amerikanen) op korte tijd in West-Duitsland te krijgen. De eerste oefening vond plaats in 1969. Tot 1993 werden ze elk jaar gehouden, op 1989 na. Reforger 1988 was de grootste troepenbeweging in West-Europa sinds de Tweede Wereldoorlog. Maar liefst 125.000 troepen werden toen West-Duitsland in gestuurd, onder meer via de haven van Antwerpen.

De val van de muur... ook in Kimmel

Met het einde van de Koude Oorlog wordt de bunker buiten gebruik gesteld en gedeclasseerd. De laatste oefening vindt er plaats in 1995. Daarna staat de bunker jarenlang leeg. De site is echter te waardevol om zomaar af te stoten en de onder impuls van de toenmalige minister van Landsverdediging Flahaut krijgt de bunker een nieuwe functie. Hij wordt getuige van de Koude Oorlog en is ondertussen sinds enkele maanden opengesteld voor het publiek. Het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis in Brussel heeft dit project verwezenlijkt.

Tijdbalk van de Koude Oorlog

1917	Russische Revolutie. Sovjet-Unie wordt gesticht
1945	Eerste Amerikaanse kernontploffing. Amerikaanse atoomaanvallen op Hiroshima en Nagasaki
1947	Begin van de Koude Oorlog door de lancering van het Marchallplan en de mislukking om tot een gemeenschappelijke oplossing voor Duitsland te komen.
1948	Begin van de Blokkade van Berlijn. Eerste confrontatie in de Koude Oorlog.
1949	Eerste Sovjet kernontploffing
1950	Begin van de Koreaanse Oorlog

	<p>Interventie van de Verenigde Naties onder Amerikaanse leiding. Dit is het eerste gewapend conflict van de Koude Oorlog waarin de Verenigde Staten rechtstreeks zijn betrokken. De angst neemt toe.</p> <p>De VS overwegen het gebruik van kernwapens om de Noord-Koreaanse opmars te stoppen. Uiteindelijk worden de troepen op conventionele wijze gestopt.</p>
1952	<p>Eerste Britse kernontploffing</p> <p>Eerste Amerikaanse waterstofbom</p>
1953	<p>Dood van Stalin. Dit leidt tot een eerste vorm van ontspanning tussen de twee machtsblokken.</p>
1954	<p>De Fransen vragen om Amerikaanse kernwapens omdat ze in een wanhopige situatie verkeren bij het beleëg van Dien Bien Fu (Vietnam). De VS weigeren.</p>
1956	<p>Bij de Brits-Franse interventie in de Suez-crisis dreigt de Sovjet-Unie met kernwapens. De VS veroordelen deze dreiging.</p>
1957	<p>Begin van de Tweede Indochinese Oorlog, beter gekend als de Vietnamoorlog, tussen het Amerikaans georiënteerde Zuid-Vietnam en het Sovjet georiënteerde Noord-Vietnam.</p>
1959	<p>Eerste proef van de Sovjet-Unie met een met kernkoppelen voorziene intercontinentale raket.</p>
1960	<p>Eerste Franse kernontploffing</p>
1961	<p>Joerie Gagarin wordt als eerste mens de ruimte in gestuurd.</p> <p>Bouw van de Berlijnse muur.</p>
1962	<p>Cuba Crisis. De Sovjet-Unie installeert kernraketten op Cuba. Dit is de meest ernstige dreiging van een kernoorlog.</p>
1963	<p>Verdrag op het verbod van kernproeven in de atmosfeer</p>
1964	<p>Eerste Chinese kernontploffing</p>
1969	<p>Amerika zet met Neil Armstrong de eerste man op de maan</p>
1972	<p>ABM-verdrag (Anti-Ballistic Missile) tussen de Verenigde Staten (Nixon) en de Sovjet-Unie (Brezjnev) over de beperking van antiraketsystemen.</p> <p>Eerste Sovjet-Amerikaanse verdrag over de beperkingen van kernwapens (SALT I).</p>
1973	<p>De Oktober-Oorlog in het Midden-Oosten doet de VS even een alarmfase afkondigen.</p>
1979	<p>Tweede Verdrag (SALT II), dat nooit geratificeerd zal worden.</p> <p>Navo-dubbelbesluit over het plaatsen van middellangeafstandsraketten in Europa.</p>
1980	<p>Heropleving van de Koude Oorlog na de Sovjet-invasie in Afghanistan</p>
1981	<p>Ronald Reagan wordt president van de Verenigde Staten. De Sovjet-Unie vreest voor een Amerikaanse kernaanval.</p>
1983	<p>Diverse incidenten als gevolg van de verhoogde waakzaamheid van de Sovjet-Unie en een grootscheepse simulatie-oefening van Navo bij een kernaanval brengen de wereld opnieuw vlakbij een kernoorlog.</p>
1987	<p>Verdrag over de verwijdering van middellangeafstandsraketten in Europa</p>
1989	<p>De Berlijnse muur valt.</p>

1991	Eerste verdrag over de vermindering van kernwapens (START I) tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. De mislukte coup in de Sovjet-Unie zet een punt achter de waakzaamheid van de VS. De Sovjet-Unie valt uiteen
------	---